Psycholingwistyka

1. METRYCZKA

Rok akademicki	2026/2027
Wydział	Wydział Lekarsko-Stomatologiczny
Kierunek studiów	Logopedia ogólna i kliniczna
Dyscyplina wiodąca	Nauki medyczne
Profil studiów	Praktyczny
Poziom kształcenia	I stopnia
Forma studiów	Stacjonarne
Typ modułu/przedmiotu	Obowiązkowy
Forma weryfikacji efektów uczenia się	Zaliczenie
Jednostka prowadząca /jednostki prowadzące	**Zakład Logopedii i Emisji Głosu (x44)** Centrum Logopedyczne IPS UW ul. Karowa 20, 00-927 Warszawa logopedia@uw.edu.pl
Kierownik jednostki/kierownicy jednostek	dr hab. Natalia Siudzińska, prof. ucz.
Koordynator przedmiotu	dr hab. Natalia Siudzińska, prof. UW n.siudzinska@uw.edu.pl dr Kamila Potocka, k.potocka@uw.edu.pl
Osoba odpowiedzialna za sylabus	**dr hab. Ewa Wolańska, prof. ucz.** **e.wolanska@uw.edu.pl**
Prowadzący zajęcia	**dr hab. Agnieszka Mikołajczuk, prof. ucz.** **dr hab. Ewa Wolańska, prof. ucz.**

2. INFORMACJE PODSTAWOWE

Rok i semestr studiów	**Rok II, semestr III (zimowy)**	**Liczba punktów ECTS**	2,5

FORMA PROWADZENIA ZAJĘĆ **Godziny kontaktowe z nauczycielem akademickim**	**Liczba godzin**	**Kalkulacja punktów ECTS**
wykład (W)	-	-
seminarium (S)	-	-
konwersatorium	30	1
ćwiczenia (C)	-	-
e-learning (e-L)	-	-
zajęcia praktyczne (ZP)	-	-
praktyka zawodowa (PZ)	-	-
Samodzielna praca studenta		
Przygotowanie do zajęć i zaliczeń	30	1,5

3. CELE KSZTAŁCENIA

C1	Zapoznanie z przejawami i rozwojem kompetencji językowej i kompetencji komunikacyjnej człowieka.
C2	Zapoznanie z problematyką przyswajania języka w ontogenezie i filogenezie.
C3	Zapoznanie z hipotezami wyjaśniającymi tworzenie oraz percepcję mowy.

4. EFEKTY UCZENIA SIĘ

Numer efektu uczenia się	**Efekty w zakresie**
Wiedzy – Absolwent zna i rozumie:	
W1	– w zaawansowanym stopniu wczesne uwarunkowania rozwoju mowy, założenia teoretyczne wybranych teorii psycholingwistycznych i teorii akwizycji języka (także w warunkach wielojęzyczności) w ontogenezie, a także terminy i pojęcia z zakresu rozwoju mowy dziecka i psycholingwistyki (P6S_WG, P6S_WK)
W2	– w zaawansowanym stopniu charakterystykę i uwarunkowania zaburzeń mowy i języka takich, jak: afazja, dyzartria, niedokształcenie mowy uwarunkowane: niedosłuchem, anatomicznym uszkodzeniem i/lub mózgową dysfunkcją, upośledzeniem umysłowym, autyzmem; ma zaawansowaną wiedzę na temat planowania, budowania procesu usprawniania mowy (w zakresie rożnych rodzajów dyslalii i opóźnionego rozwoju mowy), czytania i pisania, a także na temat metod zapobiegania niepożądanym zjawiskom w procesie przyswajania mowy i języka (P6S_WG, P6S_WK)
Umiejętności – Absolwent potrafi:	
U1	– wykorzystać zdobytą wiedzę teoretyczną z zakresu językoznawstwa i psycholingwistyki do formułowania ocen i sądów dotyczących mowy, poziomu jej rozwoju i zaburzeń, programowania postępowania terapeutycznego i rozwiązywania złożonych problemów, przed którymi staje nauczyciel i logopeda (P6S_UW)

U2	– zdobytą wiedzę dotyczącą zaburzeń i opóźnień w rozwoju systemu językowego i mowy, w szczególności zaburzonego rozwoju mowy (dyslalia) i opóźnionego rozwoju mowy, także zaburzeń czytania i pisania, wykorzystywać w planowaniu i organizacji procesu diagnozy i terapii logopedycznej; nieustannie rozwijać swoją wiedzę i kompetencje w tych zakresach (P6S_UW, P6S_UU)
Kompetencji społecznych – Absolwent jest gotów do:	
K1	– świadomego postrzegania złożoności problemów związanych z funkcjonowaniem języka jako środka komunikacji, a także zależności między skutecznością działania a wyborem strategii komunikacyjnej właściwej w danej sytuacji (P6S_KK, P6S_KR)
K2	– dostrzegania i odpowiedzialnego analizowania trudności emocjonalno-społecznych pacjentów z zaburzonym lub opóźnionym rozwojem mowy, a także do odpowiedzialnego wspierania ich w pokonywaniu tych trudności; respektowania praw pacjenta, konstruktywnego komunikowania się z pacjentem, jego rodziną oraz zespołem terapeutycznym (P6S_KK, P6S_KO, P6S_KR)

5. ZAJĘCIA

Forma zajęć	Treści programowe	Efekty uczenia się
konwersatorium	1. Wstęp do psycholingwistyki: przedmiot, historia i metodologia badań psycholingwistycznych. Podstawowe terminy. 2. Elementy neurolingwistyki: budowa i funkcjonowanie mózgu w zakresie czynności odpowiedzialnych za mowę i myślenie. 3. Pamięć (podstawy biologiczne, cechy i rodzaje pamięci, zasady jej funkcjonowania; rozwój) i procesy uczenia się. 4. Definicja języka i jego dwóch podstawowych funkcji – komunikacyjnej i reprezentatywnej. Pojęcie kompetencji językowej i komunikacyjnej. 5. Język jako biologicznie uwarunkowana właściwość gatunku *Homo sapiens*. Język ludzi a język zwierząt. 6. Filogeneza języka: powstanie i rozwój języka ludzkiego. 7. Ontogeneza języka: biologiczne i kulturowe uwarunkowania rozwoju mowy dziecka. Chomskiego i Piageta spór o język. Kulturowo-społeczne uwarunkowania mowy (m.in. teorie B. Bernsteina i M. Tomasella). 8. Wybrane zaburzenia (rozwoju) mowy (np. afazja, dysleksja). 9. Kategoryzacja językowa, pojęcie prototypu, stereotyp językowy. 10. Organizacja słownika umysłowego. 11. Bilingwizm i multilingwizm: charakterystyka i rodzaje, uwarunkowania rozwoju. 12. Język mówiony, pismo, czytanie.	W1, W2, U1, U2, K1, K2

6. LITERATURA

Obowiązkowa

J. Aitchison, *Ssak, który mówi. Wstęp do psycholingwistyki*, Warszawa 1991.
J. Aitchison, *Ziarna mowy: początki i rozwój języka*, Warszawa 2002.
J. Bartmiński, *Stereotypy mieszkają w języku. Studia etnolingwistyczne*, Lublin 2009.
B. Bernstein, *Socjolingwistyka a społeczne problemy kształcenia*, [w:] M. Głowiński (red.), *Język a społeczeństwo*, Warszawa 1980.
J. Berko Gleason, N. Berstein Ratner (red.), *Psycholingwistyka*, Gdańsk 2005.
M. Bogdanowicz, *Realność dysleksji – historia badań, terminologia, definicja*, [w:] S. Grabias (red.), *Zaburzenia mowy*, Lublin 2001.
B. Bokus, G.W. Shugar (red.), *Psychologia języka dziecka. Osiągnięcia, nowe perspektywy*, Gdańsk 2007.
E. Dąbrowska, W. Kubiński, *Akwizycja języka w świetle językoznawstwa kognitywnego*, [w:] E. Dąbrowska, W. Kubiński (red.), *Akwizycja języka w świetle językoznawstwa kognitywnego*, Kraków 2003.
J. Diamond, *Trzeci szympans. Ewolucja i przyszłość zwierzęcia zwanego człowiekiem*, Warszawa 1998.
D.L. Everett, *Jak powstał język. Historia największego wynalazku ludzkości*, Warszawa 2019.
T. Górska, A. Grabowska, J. Zagrodzka (red.), *Mózg a zachowanie*, Warszawa 2005 [rozdziały 19 i 20].

S. Grabias, *Język w zachowaniach społecznych*, wyd. 4 uzup., Lublin 2019.
S. Grabias (red.), *Zaburzenia mowy*, Lublin 2001.
D. Hymes, *Socjolingwistyka i etnografia mówienia*, [w:] M. Głowiński (red.), *Język i społeczeństwo*, Warszawa 1980.
M. Jagodzińska, *Rozwój pamięci w dzieciństwie*, Gdańsk 2003.
M. Kielar-Turska, *Eleonory Rosch koncepcja kategorii semantycznych. Badania własne*, [w:] I. Kurcz (red.), *Studia z psycholingwistyki ogólnej i rozwojowej*, Wrocław 1983.
A. Kominek, *W świecie rzeczy i dosłowności. O metonimicznym stylu poznawczym osób ze spektrum autyzmu*, Kielce 2018.
I. Kurcz (red.), *Psychologiczne aspekty dwujęzyczności*, Gdańsk 2007 [wstęp].
I. Kurcz, H. Okuniewska (red.), *Język jako przedmiot badań psychologicznych. Psycholingwistyka ogólna i neurolingwistyka*, Warszawa 2011.
G. Lakoff, M. Johnson, *Metafory w naszym życiu*, Warszawa 1988 [wstęp T.P. Krzeszowskiego].
T. Maruszewski, *Reprezentacje pojęciowe*, [w:] tegoż *Psychologia poznawcza*, Warszawa 1996.
D.L. Schacter, *Siedem grzechów pamięci*, Warszawa 2003.
J.R. Taylor, *Kategoryzacja w języku. Prototypy w teorii językoznawczej*, Kraków 2001.
M. Tomasello, *Kulturowe źródła ludzkiego poznawania*, Warszawa 2002.
M. Tomasello, *Czy małe dzieci posiadają składniową kompetencję osób dorosłych?*, [w:] E. Dąbrowska, W. Kubiński (red.), *Akwizycja języka w świetle językoznawstwa kognitywnego*, Kraków 2003.
E. Wolańska, *System grafematyczny współczesnej polszczyzny na tle innych systemów pisma*, Warszawa 2019 [część I *W kierunku teorii pisma*]
A. Wolański, *Studia nad czytelnością krojów pisma i parametrami cichego czytania u polskich uczniów z dysleksją rozwojową*, Warszawa 2021 [rozdział 1 *Proces czytania w normie i patologii – perspektywa transdyscyplinarna*].

Uzupełniająca

J. Bartmiński, J. Panasiuk, *Stereotypy językowe*, [w:] J. Bartmiński (red.), *Współczesny język polski*, Wrocław 1993.
B. Bierwiaczonek, *O języku ucieleśnionym*, [w:] O. Sokołowska, D. Stanulewicz (red.), *Językoznawstwo kognitywne III. Kognitywizm w świetle innych teorii*, Gdańsk 2006.
W. Budohoska, Grabowska A., *Dwie półkule – jeden mózg*, Warszawa 1994.
Z. Chlewiński, I. Kurcz (red.), *Stereotypy i uprzedzenia*, Warszawa 1992.
I. Kurcz, *Język a psychologia*, Warszawa 1992.
I. Kurcz, *Język i komunikacja*, [w:] J. Strelau (red.), *Psychologia. Podręcznik akademicki*, t. 2, *Psychologia ogólna*, Gdańsk 2000.
I. Kurcz, *Psychologia języka i komunikacji*, Warszawa 2005.
A. Maass, L. Arcuri, *Język a stereotypizacja*, [w:] N. Macrae, H. Stangor, M. Hewstone (red.), *Stereotypy i uprzedzenia. Najnowsze ujęcie*, Gdańsk 2000.
A. Mikołajczuk, *Mówiąc o uczuciach: między naturą i kulturą. O podstawach konceptualizacji uczuć w kontekście semantycznych badań porównawczych*, „Etnolingwistyka", 2011, t. 23, s. 67–82.
J. Panasiuk, *Kompetencja językowa a kompetencja metajęzykowa w afazji*, „Logopedia" 33, 2004, s. 171–189.
G.W. Shugar, *Dyskurs dziecięcy. Rozwój w ramach struktur społecznych*, Warszawa 1995.
G.W. Shugar, M. Smoczyńska (red.), *Badania nad rozwojem języka dziecka. Wybór tekstów*, Warszawa 1980 [artykuły B. Bernsteina; J. Brunera; M.A.K. Hallidaya].
A. Wierzbicka, *Podwójne życie człowieka dwujęzycznego*, [w:] W. Miodunka (red.), *Język polski w świecie*, Warszawa 1990.
A. Wierzbicka, *Język – umysł – kultura. Wybór prac*, Warszawa 1999 [jeden rozdział do wyboru].
M. Zagrodzki, *Słownik umysłowy*, [w:] I. Kurcz (red.), *Psychologia a semiotyka. Pojęcia i zagadnienia*, Warszawa 1993.

7. SPOSOBY WERYFIKACJI EFEKTÓW UCZENIA SIĘ

Symbol przedmiotowego efektu uczenia się	Sposoby weryfikacji efektu uczenia się	Kryterium zaliczenia
Np. A.W1, A.U1, K1	*Pole definiuje metody wykorzystywane do oceniania studentów, np. kartkówka, kolokwium, raport z ćwiczeń itp.*	*Np. próg zaliczeniowy*
W1, W2, U1, U2, K1, K2	Praca na zajęciach	Aktywność i poprawne wykonywanie zadań
W1, W2, U1, U2	Praca samodzielna	Przygotowanie notatki z lektury lub prezentacji multimedialnej

W1, W2, U1, U2	Test jednokrotnego wyboru	Warunkiem zaliczenia jest otrzymanie za test co najmniej 50% pkt + 1 pkt.

8. INFORMACJE DODATKOWE

(tu należy zamieścić informacje istotne z punktu widzenia nauczyciela niezawarte w pozostałej części sylabusa, ***w szczególności w oparciu o regulacje wynikające z § 26 ust. 1 i 2, § 27 ust. 3 oraz § 28 ust. 1 Regulaminu Studiów wskazanie liczby terminów zaliczeń przedmiotu, w tym zaliczeń dopuszczających do egzaminu****, oraz np. czy przedmiot jest powiązany z badaniami naukowymi, szczegółowy opis egzaminu, informacje o kole naukowym)*

Metody dydaktyczne

Na zajęciach wykładowca stosuje głównie metody aktywizujące, takie jak: dyskusja dydaktyczna, analiza tekstów naukowych, studium przypadku, praca w grupach i/lub prezentacje studenckie. Zajęcia opierają się na wspólnym rozwiązywaniu problemów, interpretacji materiałów źródłowych i wymianie poglądów. Wykorzystywane tu są pytania problemowe oraz elementy refleksji i autorefleksji, co sprzyja rozwijaniu krytycznego myślenia oraz łączeniu wiedzy teoretycznej z praktyką.

Ocena końcowa

2,0 (ndst.)	Niespełnienie któregoś z kryteriów zaliczenia. Średnia z ocen cząstkowych poniżej 3
3,0 (dost.)	Spełnienie wszystkich kryteriów zaliczenia. Średnia z ocen cząstkowych od 3 do 3,25
3,5 (ddb.)	Spełnienie wszystkich kryteriów zaliczenia. Średnia z ocen cząstkowych od 3,5 do 3,75
4,0 (db.)	Spełnienie wszystkich kryteriów zaliczenia. Średnia z ocen cząstkowych od 4 do 4,25
4,5 (pdb.)	Spełnienie wszystkich kryteriów zaliczenia. Średnia z ocen cząstkowych od 4,5 do 4,75
5,0 (bdb.)	Spełnienie wszystkich kryteriów zaliczenia. Średnia z ocen cząstkowych 5

Student/studentka ma prawo do dwóch nieusprawiedliwionych nieobecności w semestrze.

Student/studentka nie może korzystać na potrzeby zaliczenia zajęć z narzędzi sztucznej inteligencji.

Prawa majątkowe, w tym autorskie, do sylabusa przysługują WUM. Sylabus może być wykorzystywany dla celów związanych z kształceniem na studiach odbywanych w WUM. Korzystanie z sylabusa w innych celach wymaga zgody WUM.

UWAGA

Końcowe 10 minut ostatnich zajęć w bloku/semestrze/roku należy przeznaczyć na wypełnienie przez studentów Ankiety Oceny Zajęć i Nauczycieli Akademickich